

SZLUKA JUDIT

Bábos anziksz

2009-es felmérésünk alapján a Magyar Bábjátékos Egyesület együttműködésével frissítettük a nem hivatásos bábcsoportok adatbázisát. Kérdőívünket 52 bábcsoport töltötte ki. Ezek közül 14 csoport művelődési intézmény keretein belül működik, 17 iskolai szakkörben tevékenykedik, 6 művészeti iskolában, 13 önszerveződő közösségként, (nagy részt pedagógus csoportok), 2 pedig alapítványi, illetve egyesületi formában működik.

Az adatszolgáltatók közül 35 csoportnak gyermek tagjai vannak, a három legifjabb összetételű csapat óvodáskorúakból áll, 17-et felnőtt résztvevők alkotnak.

6 csoport bábjátékok bemutatásán túl rendszeresen tart képzéseket és táborokat, 6 pedig egyéb szakmai programokat is szervez (bábos találkozót, kiállítást, szakmai napot).

Összesen, a tagok számának állandó változását is figyelembe véve, 750–810-en tagjai valamelyik bábcsoportnak. A legrégebben alakult, ma is aktívan működő csoport – a nyergesújfalui Pinocchio Bábcsoport, Sára Lászlóné művészeti vezetésével – 1976 óta működik megszakítás nélkül. A legfiatalabb közösség a sárospataki Huncutka Bábcsoport, 2009-ben alakult frissen szakképesítést szerzett bábszínészekből.

A tapasztalatok azt mutatják, hogy folyamatosan alakulnak és szűnnek meg bábjátékos közösségek. Az 52 csoportról beszerzett információ korántsem teljes, nem mutatja be az országban működő teljes bábos spektrumot. Vannak olyan rejtőzködő, de aktívan tevékenykedő csoportok, akik nem vesznek részt versenyeken, nem tartoznak művelődési intézményhez, így nehezebben elérhetőek, illetve számtalan alkalmi formáció is létezik, akik csak egy ideig próbálkoznak bábjátékkal.

Ugyanakkor rendkívül fontos lenne, hogy minél több alkotóközösséget elérhessünk, hiszen nagyon sokan azért nem folytatják tevékenységüket, mert nem tudják, hova fordulhatnak szakmai segítségért. Kérdőívünk jelenleg is elérhető a Művészeti Programok Főosztálya oldalán, a <http://muveszeti.mmikl.hu> címen, a bábos információk között. Az adatokat szolgáltató csoportvezetőkkel

folyamatos kapcsolatot tudunk tartani, így mindig első kézből értesülnek aktuális eseményeinkről.

Tapasztalataink szerint nagy az igény a szakmai segítségre, s a gyakorlat-orientált tanfolyamokra. Azonban az érdeklődők egyre nehezebben tudják vállalni a részvételt hosszabb képzéseken, táborokban. Mind időben, mind anyagilag egyre nagyobb gondot jelent a többség számára előre elköteleződni egy hosszabb program okán.

Az elmúlt években – figyelembevétel a fentieket – végül három, más-más típusú képzés kezdett körvonalazódni, különböző célcsoportoknak szánva, ami nagyrészt áthidalhatja ezeket a problémákat.

Bábkészítő sorozatunk teljesen nyitott, rövid program, ahol bárkinek sikerélménye lehet, azoknak is, akik még soha sem fogtak bábót a kezükben. Célja a bábjáték népszerűsítése, így fontos, hogy minél több embert elérjen, akár értelmes elfoglaltságot kereső nyugdíjasokról legyen szó, akár az olyan társterületekről érkező érdeklődőkről, mint a színház, vagy a képzőművészet.

Szerencsés megoldásnak tűnt több kisebb kurzus meghirdetése, ahol az önképzés úgy válik lehetővé, hogy mindenki szabadon választhat az öt leginkább érdeklő témák közül. 2009-ben kezdődött el a 20-20 órás képzéseket magába foglaló sorozat, amelynek keretében egy-egy alkalommal neves bábkészítők, bábművészek ismertetik meg a hallgatókat különféle bábtechnikákkal, anyaggal, vagy alkotói eljárással. 2010-ben öt témában indult képzés, a résztvevők megismerhették a famasszás mintázást, készíthettek asztali bábót papírmasszából, kesztyűs bábót gipszformába öntött fejjel, textilbábokat, és megismerkedhettek az árnyjátékkal. Mivel igény merült fel egyéb témákra is, így a 2011-es folytatásban bábkészítő kurzusok mellé bábmozgatás képzést is hirdettünk. Ezekre a tanfolyamokra nagyon sokfelől érkeznek érdeklődők. Pedagógusok, bábcsoportvezetők mellett, nem egyszer profi bábszínházak bábkészítői is jelentkeztek, de több babakészítő és iparművész is részt vett már egy-egy kurzuson. Mivel az oktatók olyan elkötelezett szakemberek, akik a bábszínház világában több területen is otthonosan mozognak, így a felmerülő egyéb kérdésekre is biztosan szakszerű válaszokat tudnak adni. Több, rendszeresen visszatérő hallgatónk is van már, akik az élményeknek köszönhetően talán hosszabb időre „megfertőződtek”, és a bábkészítés felől indulva, idővel talán komolyabban is elkezdene foglalkozni magával a bábjátékkal.

Egy másik célcsoport a bábcsoportokat működtető pedagógusokból áll. Szakmai tudásuk nagyon különböző, vannak igen tapasztalt, tanult művészeti vezetők, és vannak lelkes kezdők, akik minden segítségnek örülnek. Míg az előbbieknél tudásuk felfrissítésére, rendszerezésére, megerősítésére, illetve leginkább új inspirációkra lehet szükségük, addig az utóbbiaknak szükségük van rá, hogy legalább az iránymutatásokat megkaphassák a kezdéshez, illetve kap-

csolatokat építhessenek. Mindannyian konkrét, célravezető segítséget igényelnek, ami leginkább arra vonatkozik, hogy eredményesen szerepelhessenek csoportjukkal a bábos versenyeken. Nekik egy négynapos **work-shopot** hirdettünk. A meghívott szakemberek a darabválasztástól a rendezésig végigjárták a résztvevőkkel egy bábjáték létrehozásának fázisait.

Hogy milyen sokat jelentett ez a néhány óra azok számára, akik nem sajnálták az időt a közös munkára, erről szóljon az érintettektől kapott levelek néhány részlete: „Mi is köszönjük ezt a továbbképzést, ami számomra rengeteg hasznos dolgot, nagyon jó, szakmailag is alátámasztott ötletet, megoldást adott. Így volt kerek!

Mind Dóri, mind Ákos is nagyon jó volt, de nekem – talán mert ekkorra már az előzmények hatására én is átgondoltabban, és tudatosabban felkészülve jöttem – Ági 2 napos ötletbörzéje volt a legszélesebb és legmegfoghatóbb, és a legkonkrétabb megoldásokat adó.

De mind Neked, mind az összes októnak hálával tartozunk az egész szervezésért!

Fárasztó volt, de szerintem megérte!”

„Ebben a néhány órában felelevenítettem ismereteimet, sok újat is tanultam. Nem beszélve arról, hogy igazán kedves emberekkel, kiváló szakemberekkel ismerkedhettem meg.

Nagyon hasznos volt számomra a segítség a dramatizálásban, forgatókönyvírásban. Jó ötleteket kaptam a technikai kivitelezésben, rendezésben. Igazán köszönöm a részvételi lehetőséget. Remélem, hogy lesz folytatása ennek a kurzusnak.”

„Köszönöm, hogy ott lehettem a work-shop hétfvégéin, nagyon sokat tanultam, amit a munkámban hasznosítani tudok. Megtudtam, hogy milyen a bábos gondolkodás, és ez sokat segít, hogy az előadásokon frappáns megoldásokkal álljak a nézők elé. Tetszett, hogy Dóri, Ákos, Ági mindenkinek személyre szabottan segített, az egyéni lehetőségeket figyelembe véve. Egymástól is sok-sok jó ötletet kaptunk, és többen tartjuk a kapcsolatot a jövőben is. Tetszett, hogy gyakoroltuk azt, hogyan kell egy bábót 3–4-en mozgatni, az írásvetítős technikákat nagyon ötletesnek találom. Nagy élmény volt a bábszínházi bábokat megfogni, kipróbálni, mozgatni. Érdekes volt a bábok különböző helyzete a színpadon. Mindhárom októnk nagyon kedves, közvetlen, segítőkész, rengeteget tanultam tőlük.”

„Örülök, hogy vállalkoztam a work-shopra, mert nagyon sokat tanultam ezeken a hétfvégéken. Jó volt, hogy megfelelő arányban kaptunk elméleti és gyakorlati segítséget is. Előre nem igazán tudtam elképzelni, hogy ilyen sok,

nagyon különböző témájú előadásban milyen módon lehet konkrét iránymutatást adni. Már az első találkozáskor kiderült, hogy lehet.

Dóri nagyon pontosan ráirányította a figyelmünket a lényeges dolgokra a darabválasztással kapcsolatban. Türelmét és mindenre kiterjedő figyelmét csodáltam. Felmerülő gondjainkra részletes válaszokat kaptunk, nyitott volt a problémáinkra, minden kérdésünket komolyan vette. Jó lenne vele újra találkozni, bizonyára pár hét múlva a próbák előrehaladtával ismét tudnánk kérdezni tőle.

Ákos fantasztikus ötletei, kreativitása és kézzel fogható munkái elvarázsoltak bennünket. Próbáltunk mindent lejegyezgetelni, ami nekem nem mindig sikerült, mert a díszleteket kipróbálni sokkal érdekesebb volt, mint az anyagokat és a folyamatot leírni.

Úgy gondoltam, hogy ez már nem fokozható, de az elmúlt hétvége újra felülmúlta a reményeimet. Ági személye, alázata a bábozás iránt, valamennyiünket magával ragadott. Ő szintén partnernek tekintett bennünket az alkotás folyamatában, pedig tapasztalata, tudása alapján messze előttünk jár. Számára mindig az a darab és az az ember volt a legfontosabb, akivel éppen foglalkozott, de ebből én legalább annyit profitáltam, mint amikor az én műsoromat elemezte.

Megajándékozottnak érzem magam, ha erre a két hétvégére gondolok. Talán nem is az a legnagyobb ajándék, hogy sok-sok ötlettel gazdagodtam, fontos dolgokat tanultam, rendszereztem az eddigi tudásomat, hanem az, hogy három olyan fantasztikus embert ismerhettem meg, akik lelkesedésükkel, hitelességükkel megerősítettek abban, hogy érdemes megkeresni a saját utunkat.

Köszönöm, hogy részese lehettem azoknak a pillanatoknak, amelyek akkor tudnak születni, ha elkötelezett, lelkes emberek vállalkoznak arra, hogy kincseiket másokkal is megosszák.

Nem tudom, hogy mikor lesz alkalmam újból hasonló találkozón részt venni, de az biztos, hogy akikkel ezen az alkalmon megismerkedtem már fél-szavakból is értjük egymást.

Köszönet ezért a lehetőségért.”

A fenti hozzászólások alapján is azt reméljük, hogy 2011-ben is lesz mód a program megismétlésére.

A harmadik célcsoport azoké, akik még kezdők a bábjátékban, de már elkötelezték magukat a műfajnak. Akik némileg több időt és pénzt tudnak szánni a tanulásra. Számukra akkreditáltattuk **60 órás bábcsoportvezetői alapismeretek** című továbbképzésünket. Ez a továbbképzés jelenleg is zajlik, igen hasznos, gyakorlatorientált tanfolyam, de tudni kell azt is, hogy 60 óra a bábjátékban valóban csak az alapismeretek elsajátítását teszi lehetővé. A legelszántabbaknál

azonban kialakíthatja az igényt a további folyamatos önképzésre, és fontos az is, hogy megismerhetik a hallgatók azokat az információforrásokat, melyek későbbi munkájukat segíthetik. Hosszútávon érdemes volna egy erre épülő hosszabb képzést is akkreditáltatni azoknak, akik az alapokon már túl vannak.

A bábos eseményeken túl 2010-ben kettős jubileumot is ünnepeltünk. A Nemzetközi Betlehemes találkozóra, ami Tömöry Márta és Szász Zsolt kezdeményezésére intézetünk szervezésében zajlik, 20. alkalommal érkeztek a betlehemező csoportok, hogy bemutassák játékuikat. Kerek öt éve társzervezőként veszünk részt a találkozó megrendezésében a Debreceni Művelődési Központtal és Csokonai Színházzal közösen.

Örömmel látjuk, hogy az ötödik éve Debrecenben zajló találkozóra a vizsztatérő csoportok már szinte hazajárnak, és az újonnan érkezők is hamar otthonosan érzik magukat a vendégszerető, figyelmes helyi szervezőknek köszönhetően. Örömteli az is, hogy a rendezvény túlmutat a színpadi bemutatók egymásutánján, a betlehemes csoportok bemutatkozása várva várt eseménye lett a városnak és a környező településeknek.

A szeretet jegyében találkozó, határon túl és határon innen élő emberek számára igazi ünnep ez a néhány nap, amikor a gondokat félretéve együtt kívánnak jókedvet és bőséget egymásnak úgy a betlehem előtt járva a táncot, mint a rendezvény legfelemelőbb perceiben, amikor több száz ember éneklí együtt, szívből a himnuszot.

Az ünnepi találkozó alkalmából a Szülőföld Alap és NKA pályázatain nyert pénzből 500 oldalas kötetben megjelentettük az eddigi találkozók 66 szövegét „...*hanem vagyok Úristen követje...*” címmel.

A kötethez Szacsvey Éva néprajzkutató írt beköszöntőt, és két tanulmány is olvasható benne, Tömöry Márta és Szász Zsolt összefoglalója a betlehemes találkozók történetéről, tapasztalatairól, Pálfi Ágnes pedig a betlehemes szövegek ritmusnyelvének irodalmi elemzését írja le.

A kötetben található játékszövegek a karácsonyi dramatikus játékok legtöbb fajtájára mutatnak példát a történelmi Magyarország minden tájegységről. Összehasonlíthatók a nagy misztériumjátékok a rövidebb pásztorjátékokkal, a különleges bábtáncoltató típusoknak is több változatát közöltük. A kötet végén gazdag képanyaggal illusztráltuk a formák gazdagságát.

Reméljük, hogy az ötszáz oldalas kötet nemcsak a néprajz iránt érdeklődőknek segít bővíteni a betlehemes játékokkal kapcsolatos ismereteit, de hasznos kézikönyvként fog szolgálni mindazoknak, akik szeretnék maguk is feleleveníteni a betlehemezés szokását, vagy egyszerűen csak megmerítkeznének e színes világban, a drámaszövegek bölcsességében, szakralitásában és jókedvű humorában.